

PLAN ODNOWY MIEJSCOWOŚCI ZAWYKI

Zawyki 2010

Spis treści;

1. Wstęp.
2. Charakterystyka miejscowości
 - 2.1. Położenie i powierzchnia
 - 2.2. Środowisko przyrodnicze
 - 2.3. Historia wsi Zawyki
 - 2.4. Środowisko społeczno-gospodarcze
3. Diagnoza stanu istniejącego
4. Analiza SWOT
5. Kierunki rozwoju miejscowości
6. Zadania programu
7. Uwarunkowania realizacji planu.
8. Sposoby monitorowania, oceny i komunikacji społecznej.
9. Plany Zawyk

1. WSTĘP

Plan Odnowy Miejscowości Zawyki opracowany został w celu rozwoju wsi przy wsparciu środków pomocowych z Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013. Opracowany został przez Burmistrza Suraża z udziałem mieszkańców miasta i zatwierdzony na zebraniu w dniu 18.03.2010 r, a następnie uchwalony przez Radę Miejską w Surażu dnia 19.04.2010 r.

Plan Odnowy Miejscowości Zawyki jest zgodny z głównymi dokumentami strategicznymi Gminy Suraż i Województwa Podlaskiego;

- Plan Rozwoju Lokalnego Miasta i Gminy Suraż na lata 2008-2010
- „Strategia rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2010” – opracowany przez władze lokalne województwa podlaskiego
- „Strategia rozwoju obszaru funkcjonalnego Zielone Płuca Polski”
- „Strategia zrównoważonego rozwoju Stowarzyszenia Gmin Górnej Narwi” – opracowany przez stowarzyszenie gmin położonych na terenie Narwiańskiego Parku Narodowego,
- „Program Ochrony Środowiska dla Gminy Suraż” – opracowany przez Urząd Miejski w Surażu

2. CHARAKTERYSTYKA MIEJSCOWOŚCI

2.1. Położenie i powierzchnia.

Wieś Zawyki położona jest w północno-wschodniej Polsce, województwie podlaskim i powiecie białostockim. Od stolicy kraju odległe jest około 150 km a od stolicy województwa 30 km i 5 km od siedziby gminy w Surażu.

Wieś rozciąga się wzdłuż biegu Narwi na jej prawym brzegu na długości około 1,5 km. Położona jest w środkowej części gminy pomiędzy Surażem a Doktorcami na przebiegu głównej drogi komunikacyjnej gminy rangi powiatowej. Pod względem powierzchni i ludności Zawyki są największą wsią na terenie gminy Suraż.

Pod względem geograficznym wieś Zawyki położona jest na styku dwóch mezoregionów; Doliny Górnej Narwi i Wysoczyzny Białostockiej. Mezoregiony te wchodziły w skład makroregionu Niziny Północnopodlaskiej, która należy do prowincji Wysoczyzn Podlasko-Białoruskich.

2.2. Środowisko przyrodnicze.

Głównym elementem środowiska przyrodniczego, który warunkuje rozwój wsi jest rzeka Narew. Tereny wiejskie użytkowane jako grunty orne rozciągają się na północ od rzeki na wysokości od 120m do 140 m n.p.m. Na południe od rzeki położone są łąki z wyniesieniem Ostrówek porośniętym młodnikiem sosnowym. Dolina rzeki jest często zalewana podczas wiosennych roztopów i letnich opadów. Na wschód od wsi rozciąga się zwarty kompleks leśny borów sosnowych i mieszanych w wieku 60-80 lat.

Ulicą przez wieś przebiega północna granica Obszaru Chronionego Krajobrazu Doliny Narwi, wchodzącego w skład obszarów Natura 2000. Tereny te upodobały sobie ptaki wodno-błotne, których występuje tu około 100 gatunków. We wsi znajduje się ponad 40 gniazd bociana białego, najwięcej w jednej miejscowości w kraju. W okresie lęgowym przebywa tu stale nawet 150 bocianów. Ich ochrona powinna być szczególną troską mieszkańców, gdyż jest to znakomity powód do promocji miejscowości i jej unikalnej wartości.

2.3. Historia wsi Zawyki

Najstarsze ślady osadnictwa w postaci stanowisk archeologicznych w okolicach Zawyki pochodzą z epoki kamienia, brązu i żelaza. W terenie najbardziej czytelne zachowały się kurhany z IV w oraz średniowieczne grodzisko Ostrówek. W pobliżu uroczyska Klewczyk, gdzie dzisiaj znajdują się dwie kaplice funkcjonowały również średniowieczne cmentarzyska.

Zawyki, zwane w XVI wieku Zawojkami (być może od charakterystycznie meandrującej w pobliżu Narwi), były jedną z największych wsi chłopskich w okolicach Surazu. Z całą pewnością jej początki sięgają przynajmniej II poł. XV wieku, ale pierwsza pisana informacja o jej istnieniu pochodzi dopiero z 1558 roku. Zawyki były wówczas własnością królewską i jako taka, wraz kilkunastoma innymi wsiami, należały do starostwa suraskiego.

Ich obecny, wydłużony kształt, powstał w wyniku pomiaru włócznej przeprowadzonej w 1562 roku. Wieś uzyskała ziemię o powierzchni 30 włók, tj. ok. 480 ha. W 1577 roku posiadała młyn z pięcioma kołami oraz trzy karczmy. Jej mieszkańcami w większości byli chłopci ruskiego pochodzenia, którzy po 1596 roku przeszli na wyznanie unickie, ale obok nich żyli także katolicy uczęszczający do kościoła w Surazu.

W poł. XVIII wieku Ignacy Karniewski, generał wojsk koronnych, ufundował na potrzeby unitów istniejącą do dziś drewnianą kaplicę pw. Imienia Najświętszej Marii Panny. Jest ona jednym z najcenniejszych zabytków gminy. Obok niej znajduje się kapliczka z cudownym źródłem, pochodząca z tego samego stulecia. W XIX wieku kaplica została przejęta przez Cerkiew prawosławną. Po odzyskaniu niepodległości przez Polskę, w 1919 roku kaplica została przekazana Kościołowi rzymskokatolickiemu.

W latach 1919-1939 Zawyki były siedzibą gminy do której w przejściowo należał nawet Suraz. Po II wojnie światowej Zawyki samodzielną Gromadzką Radą Narodową ale z siedzibą w Rynkach. W latach 70 po kolejnej reformie administracyjnej włączone zostały do Gminy Suraz.

2.4. Środowisko społeczno-gospodarcze

Zawyki są największą wsią w Gminie Suraż liczącą w 2010 r 330 mieszkańców. Po wojnie wybudowano tutaj szkołę która funkcjonowała do końca XX w. Obecnie jest własnością Stowarzyszenia Nasze Zawyki i znajduje się tu siedziba OSP, świetlica wiejska wyposażona w komputery i dostęp do Internetu. Stowarzyszenie organizuje tu okolicznościowe imprezy i festyny.

W połowie września przy kaplicach odbywa się ekumeniczny odpust im. Maryi oraz tradycyjna zabawa „Na Kopacza”. Parafia Suraż do której należy kaplica w Zawykach czyni starania stworzenia tu miejsca do kontemplacji z renowacją kapliczek i budową drogi krzyżowej. Nabożeństwa w kaplicy odbywają się w niedziele o godz. 10.00 a odprawia je proboszcz z Suraża.

We wsi znajduje się również jeden sklep spożywczy, remiza strażacka, zlewnia mleka. We wsi zarejestrowanych jest kilkanaście podmiotów gospodarczych związanych z rolnictwem, budownictwem turystyką.

Najważniejsze instytucje obsługujące ludność Zawyk znajdują się w Surażu. W budynku administrowanym przez Urząd Miejski zlokalizowane są również; Ośrodek Zdrowia, Apteka, Poczta Polska, Bank Spółdzielczy. W Surażu ponadto znajduje się Posterunek Policji, Ochotnicza Straż Pożarna, zapewniające bezpieczeństwo jego mieszkańców.

Wszystkie instytucje oświatowe obsługujące wieś znajdują się również w Surażu. W ramach Zespołu Szkół i Placówek Oświatowo-Wychowawczych funkcjonuje Przedszkole Samorządowe, Szkoła Podstawowa i Gimnazjum Publiczne do których uczęszcza 250 dzieci, w tym około 50 z Zawyk. Od kilku lat w Surażu działają również dwie szkoły średnie dla pracujących.

W 2010 r Zawyki zyskają nowy wygląd poprzez budowę drogi asfaltowej i chodników a także przyzagrodowych oczyszczalni ścieków. Najcenniejszym walorem przyrodniczym Zawyk jest ponad 40 gniazd bociana białego oraz rzeka Narew. Zawyki kojarzone są z wsią „Taplary”, której powojenne losy opisał Edward Redliński w powieści „Konopielka”.

3. DIAGNOZA STANU ISTNIEJĄCEGO

Wieś Zawyki jest szczególnie zaniedbaną miejscowością w Gminie Suraz. Przyczyn tego stanu rzeczy należy upatrywać przede wszystkim w niewielkim budżecie gminy oraz operatywności byłych władz samorządowych a także samych mieszkańców. Nie bez znaczenia jest również wielkość samej wsi, której rozwój wymaga dużych nakładów finansowych i zaangażowania mieszkańców.

Trudna sytuacja gospodarcza miała wpływ także na sytuację społeczną we wsi. Sprzyjało to powstawaniu zjawisk patologicznych przejawiających się w nadużywaniu alkoholu przez męską część mieszkańców wsi. Na domiar złego wezbrania wody podczas zimowych roztopów i letnich opadów i powodowanie strat w rolnictwie dodatkowo niekorzystnie wpływały na rozwój miejscowości.

Istniejące obiekty publiczne w postaci budynku byłej szkoły i remizy strażackiej pozostawały bez opieki ze strony władz i mieszkańców i podlegały dewastacji. Najgorzej przedstawiał się stan drogi brukowej przez wieś oraz chodników. Wieś nie posiadała również rozwiązanego problemu gospodarki ściekowej co jest bardzo istotne ze względu na położenie w obszarze chronionym.

Ważną rolę w życiu wsi spełniają dwa obiekty sakralne; kaplica p.w. Imienia Maryi i kapliczka nad źródłem z XVIII w. Ze względu na swoją wartość historyczną i kulturową wymagają one ciągłych nakładów na utrzymanie i remont. Są również miejscem integracji mieszkańców i źródłem ich duchowej odnowy. Przy kaplicy działa również schola.

W ostatnich dwóch latach obudziła się w Zawykach inicjatywa lokalna. Przykładem tego jest powstanie Stowarzyszenia Nasze Zawyki i Ochotniczej Straży Pożarnej. Stowarzyszenie nabyło na swoją własność budynek byłej szkoły sprzedany przez gminę za dużą bonifikatą. Sukcesy odnoszą drużyny OSP reprezentujące gminę w zawodach strażackich na szczeblu powiatu.

Przesłanki wynikające z diagnozy stanu istniejącego we wsi dają podstawy do naprawy tego stanu rzeczy. Wieś wymaga niezbędnych inwestycji ale ze względu na swoją wielkość potrzebne jest wsparcie budżetu gminy środkami zewnętrznymi. Władze samorządowe doceniając aktywność i zaangażowanie

mieszkańców wsi Zawyki będą ubiegać się o takie środki aby zaspokoić podstawowe potrzeby mieszkańców.

4. ANALIZA SWOT

Warunkiem niezbędnym do skutecznego zaplanowania rozwoju wsi jest dobra ocena jej aktualnego stanu oraz wiedza o czynnikach warunkujących jego kierunki rozwoju. Powszechnie stosowanym narzędziem służącym podsumowaniu wszystkich występujących czynników wzrostu i regresu jest analiza SWOT. Przy zastosowaniu tej metody mieszkańcy Zawyk ocenili wewnętrzne uwarunkowania rozwoju swojej miejscowości (słabe i mocne strony) oraz czynniki zewnętrzne (szanse i zagrożenia)

Mocne strony	Słabe strony
<p>Czyste środowisko przyrodnicze Istniejące walory kulturowe Sąsiedztwo obszaru chronionego Znaczący potencjał rolniczy Duże rezerwy wody pitnej Brak ciężkiego przemysłu Różnorodność atrakcji turystycznych Rozbudowa infrastruktury technicznej</p>	<p>Niewystarczające środki na rozwój Brak postaw przedsiębiorczych Niekorzystne tendencje demograficzne Brak większych zakładów pracy Niska świadomość ekologiczna Brak zaufania do władz samorządowych Słabe zagospodarowanie turystyczne Akty wandalizmu ze strony młodzieży</p>
Szanse	Zagrożenia
<p>Położenie geograficzne wsi Rozwój kultury i życia duchowego Dobre warunki rozwoju rolnictwa Wykorzystanie środków unijnych Współpraca ze Starostwem Współpraca gminy z organizacją pozarządową</p>	<p>Położenie z dala od głównych szlaków Trudne perspektywy rozwoju rolnictwa Wysokie koszty inwestycji Trudności w dostępie do środków UE Biurokratyczne przepisy hamujące rozwój Możliwość występowania awarii sieci wodociągowej, energetycznej, kanalizacji</p>

5. KIERUNKI ROZWOJU MIEJSCOWOŚCI

Położenie geograficzne Zawyk nad Narwią oraz w środkowej części gminy determinuje kierunki ich rozwoju. Drugim argumentem są walory kulturowe i przyrodnicze. Trzecim bardzo istotnym czynnikiem jest aktywność mieszkańców wsi Zawyki. Wszystko jednak zależy od pozyskania znacznych środków finansowych na poprawę warunków życia mieszkańców wsi.

Najpilniejszą inwestycją jest budowa drogi powiatowej z chodnikami przez wieś. Droga jest główną arterią komunikacyjną gminy a od niej odchodzi druga droga powiatowa w kierunku wsi Zawyki Ferma. Poprawa dostępności komunikacyjnej i budowa chodników wpłynie na bezpieczeństwo i estetykę wsi. Samorząd Gminy Suraz otrzymał na ten cel środki z budżetu państwa i starostwa.

Równie ważnym kierunkiem do rozwoju wsi jest wykorzystanie walorów przyrodniczych i kulturowych. W celu poprawy stanu środowiska należałoby wybudować przydomowe oczyszczalnie ścieków we wsi. Na ten cel Gmina Suraz pozyskała środki z funduszy europejskich. Promocję wsi można prowadzić na bazie dużej populacji bociana białego i położenia nad Narwią w obszarze chronionym.

Zadbać należy też o walory kulturowe wsi a przede wszystkim o dwie zabytkowe kaplice z XVIII w. Remontu generalnego wymaga kapliczka ze źródłem. Miejsce kultu religijnego można rozszerzyć poprzez budowę drogi krzyżowej łączącej obie kaplice. Oznakować w terenie można również miejsca archeologiczne jak grodzisko i kurhany.

Ważnym kierunkiem rozwoju wsi jest zaspokojenie potrzeb, kulturalnych, religijnych oraz bezpieczeństwa publicznego. Dużą rolę do działania wykazuje już Stowarzyszenie Nasze Zawyki poprzez organizację imprez okolicznościowych na rzecz mieszkańców. W budynku może funkcjonować świetlica wiejska, kawiarenka internetowa. Swoją siedzibę również może mieć tu OSP.

Dużą szansą rozwoju wsi może być turystyka. Przez wieś przebiegają cztery szlaki; Podlaski Szlak Bociani jako trasa rowerowa, Szlak Włóknarzy jako pieszy, samochodowy Szlak Konopielki, Szlak Wodny Pradoliny Narwi. We wsi powstają kwatery agroturystyczne ale organizowane przez przybyszy z zewnątrz. Do celów turystycznych można wykorzystać budynek byłej szkoły z działką.

6. ZADANIA PLANU ODNOWY MIEJSCOWOŚCI

Karta zadania nr 1

Nazwa zadania	Budowa przyzagrodowych oczyszczalni ścieków
Cel zadania	Poprawa warunków bytowych i stanu środowiska
Przeznaczenie	Oczyszczalnie dla mieszkańców Zawyk
Harmonogram realizacji	2010 r
Kwota końcowa	888 888 zł
Źródło finansowania	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich Środki własne gminy Suraż

Karta zadania nr 2

Nazwa zadania	Budowa drogi asfaltowej przez wieś z chodnikami i deszczówką
Cel zadania	Poprawa warunków bytowych i bezpieczeństwa mieszkańców
Przeznaczenie	Inwestycja dla mieszkańców Zawyk na drodze powiatowej
Harmonogram realizacji	2010 r
Kwota końcowa	1 433 858,62 zł
Źródło finansowania	Narodowy Program Przebudowy Dróg Lokalnych Starostwo Powiatowe w Białymstoku Środki własne gminy Suraż

Karta zadania nr 3

Nazwa zadania	Renowacja kapliczki i budowa drogi krzyżowej
Cel zadania	Ochrona walorów kulturowych
Przeznaczenie	Zaspokojenie potrzeb religijnych mieszkańców i turystów
Harmonogram realizacji	2010
Kwota końcowa	200 000 zł
Źródło finansowania	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich Środki własne parafii

Karta zadania nr 4

Nazwa zadania	Remont budynku byłej szkoły
Cel zadania	Stworzenie obiektu do integracji mieszkańców
Przeznaczenie	Wykorzystanie obiektu na potrzeby mieszkańców
Harmonogram realizacji	2010
Kwota końcowa	35 000 zł
Źródło finansowania	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich Środki własne stowarzyszenia i partnerów

Karta zadania nr 5

Nazwa zadania	Remont kaplicy w Zawykach
Cel zadania	Ochrona walorów kulturowych
Przeznaczenie	Zaspokojenie potrzeb religijnych mieszkańców i turystów
Harmonogram realizacji	2011-2013
Kwota końcowa	300 000 zł
Źródło finansowania	Program rozwoju obszarów wiejskich Środki własne gminy Suraz Środki własne parafii

Karta zadania nr 6

Nazwa zadania	Budowa drogi asfaltowej Zawyki-Zawyki Ferma
Cel zadania	Poprawa dostępności komunikacyjnej i warunków życia
Przeznaczenie	Mieszkańcy wsi Zawyki i Zawyki Ferma
Harmonogram realizacji	2011-2013
Kwota końcowa	800 000 zł
Źródło finansowania	Starostwo Powiatowe w Białymstoku Środki własne gminy Suraz

7. UWARUNKOWANIA REALIZACJI PLANU

Odpowiedzialność za wdrożenie Planu Odnowy Miejscowości Zawyki spoczywać będzie na Radzie Miejskiej oraz Burmistrzu Miasta Suraz

Zgodnie z zapisami Ustawy o samorządzie gminnym Burmistrz Suraza, odpowiada za inicjowanie, formułowanie, zabezpieczenie środków finansowych i realizację zadań gminy, a więc za programowanie i realizację celów strategicznych oraz za monitorowanie i nadzór nad całością działań podejmowanych w Gminie na rzecz rozwoju. W rękach Burmistrza Suraza skupiają się wszystkie działania związane z wdrażaniem Planu Odnowy Miejscowości Zawyki.

Rada Miejska uchwalając POM określiła główne kierunki polityki rozwoju na poziomie miasta.

Odpowiedzialnym za wybór bezpośrednich wykonawców inwestycji oraz dostawców usług i towarów, a także za wykonanie wszelkich zaplanowanych i finansowych działań niezbędnych dla osiągnięcia wyznaczonych celów będzie Burmistrz Miasta Suraz.

Za przeprowadzenie przetargów na inwestycje i usługi związane z realizacją projektów zawartych w POM odpowiadać będą wyznaczeni pracownicy Urzędu Miejskiego.

Za gromadzenie odpowiedniej dokumentacji i danych pozwalających na pełną kontrolę sposobu realizacji projektu odpowiedzialni będą wyznaczeni pracownicy Urzędu Miejskiego w Surazu.

Podstawową zasadą, na której opierać się będzie zarządzanie planem jest zasada zrównoważonego rozwoju. Podstawą wdrażania musi być zintegrowane działanie.

Aby zapewnić szeroki udział społeczny w działaniach konsultacyjnych i koordynacyjnych pracy nad planem Burmistrz Miasta Suraz, na Sesji Rady Miejskiej będzie:

- rekomendował Radzie Miejskiej dokumenty programowe ważne dla polityki rozwoju miejscowości,
- rekomendował Radzie Miejskiej propozycje zmian w dokumentach programowych.

8. SPOSOBY MONITOROWANIA, OCENY I KOMUNIKACJI SPOŁECZNEJ

W celu zapewnienia efektywnego i oszczędnego wydatkowania publicznych środków finansowych stworzono spójny system monitorowania programu.

Odpowiedzialność za monitorowanie Planu spoczywać będzie na Komisji ds. Planowania Strategicznego, która będzie dokonywać okresowych przeglądów wdrażania programu lokalnego. Bieżący monitoring sprawowany będzie przez instytucję zarządzającą programem w Urzędzie Miejskim czyli Burmistrza Miasta Suraż a w jego imieniu Sekretarza Gminy. Organy te zobligowane są do raportowania raz na kwartał z realizacji wdrażania planu rozwoju lokalnego, raz w roku - raport roczny i na koniec inwestycji – raport końcowy.

Dla prawidłowego monitorowania niezbędne jest śledzenie zarówno postępów w realizacji celów Planu, jak i materializujących się priorytetów i działań. Ma to umożliwić ocenę prawidłowości i efektywności zadań oraz sprawne i elastyczne reagowanie na zmiany. Analiza powinna odbywać się w dwóch płaszczyznach, obejmujących ewolucję sytuacji wewnętrznej gminy oraz zmiany zachodzące w jej otoczeniu.

System monitorowania POM obejmował będzie obserwację realizacji celów i priorytetów rozwoju oraz realizację programu i projektów z niego wynikających. W związku z tym Plan będzie monitorowany i oceniany poprzez następujące wskaźniki:

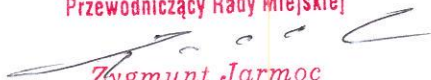
1. Liczba km zbudowanych i zmodernizowanych dróg.
2. Liczba nowopowstałych i zmodernizowanych obiektów sportowych
3. Liczba nowych i utrzymanych miejsc pracy.
4. Liczba osób podejmujących własną działalność gospodarczą.
5. Liczba użytkowników korzystających z Internetu.
6. Liczbę i jakość oddanych urządzeń wodociagowych.

System monitorowania planu rozwoju ma zapewnić:

- kontrolę efektywnej realizacji przyjętych programów, osiągniętych rezultatów i wpływu, jaki wywierają podejmowane działania,
- skuteczne informowanie i ocena realizacji – wdrażanie celów i priorytetów.

Monitoring powinien umożliwić korygowanie działań, które nie przynoszą planowanych efektów, reagowanie na zmiany sytuacji w regionie.

Przewodniczący Rady Miejskiej

Zygmunt Jarmoc